ביו-ביבליוגרפיה

האם אפשר להתעלם מהעובדה שדרך כתיבתו רועי רוזן מייצר אמנות שהיא מערכת סגורה? האם אפשר לגשת אל יצירתו מזווית אחרת? עלמה מיקולינסקי כותבת על רטרוספקטיבת אמצע-הקריירה של רוזן במוזיאון תל אביב לאמנות.

ביקורת מאת עלמה מיקולינסקי אפריל 26, 2016

לפני כחמש עשרה שנה התמזל מזלי להיות תלמידה של רועי רוזן במשך סמסטר אחד. הוא היה מורה מעורר השראה ושאר רוח, רהוט, כריזמטי, חכם, מעודכן בתחום התיאוריה ומסעיר – דרכו ללמד את ההיסטוריה של האמנות הייתה שונה מזו של שאר המרצים שלי באותה העת. ואולי החוב שאני חייבת לו גדול אף יותר משחשבתי – הרי בסופו של דבר אני חוקרת של הסוריאליזם. מאחר שרוזן היה, ועודנו, מחבר פורה ביותר, חומר הקריאה הנדרש לקורס היה ברובו מאמרים שלו שהתפרסמו במגזין האמנות סטודיו, מה שגרם לנו לכנות את הביבליוגרפיה לשיעור "ביו-ביבליוגרפיה".

גברים בתרבות ישראל, מזוקנים, jpg.2004

[1]רועי רוזן, גברים בתרבות הישראלית (מזוקנים). תצלום. 2004

אני מזכירה זאת לא רק כנוסטלגיה, אלא מכיוון שמאפיין זה של דרך הפעולה של רוזן מרמז לקושי מסוים שתמיד חוויתי מול גוף העבודה העצום שלו. אני מתכוונת לעובדה שבאמצעות הכתיבה רוזן מייצר את אמנותו כמערכת סגורה. האמן הוא גם מבקר רב-עצמה של עבודתו - הוא עצמו כתב כמה מהפרשנויות המשפיעות ביותר של יצירתו. באופן מפתיע, דבר זה -מתקיים גם כשהוא נוקט עמדה סטירית כלפי השיח על ההיסטוריה של האמנות, כמו למשל בתיאור הקומי של יוהנה פורר הספרי, היסטוריונית האמנות ש'גילתה' את ז'וסטין פרנק. שתיהן כמובן דמויות שהוא בדה, ובמקרה של זו האחרונה הוא גם כתב את "זיעה מתוקה", הרומן הפורנוגרפי שפרנק כביכול חיברה. טקסטים אלה מציעים קריאה כל כך נוקבת של העבודות, שהם בעצם מכתיבים את הטרמינולוגיה לפרשנותן, כמו גם את המתודולוגיה בה נוקטים מבקרים. כך, בהקדמה לקטלוג של "רועי רוזן: תערוכה קבוצתית", שמוצגת עכשיו במוזיאון תל אביב, אחד משני האוצרים, גלעד מלצר, משתמש באותו שיח איקונוגרפי, גנאלוגי, היסטורי-אמנותי-פנימי שרוזן מיישם בכתביו. קריאה זו מדגישה את המחקר הנרחב שהאמן מבצע כהכנה לכל אחת מיצירותיו ואת התעמקותו, את בקיאותו במקורות ההיסטוריה של האמנות, מקוריותו החזותית ושנינותו. האוצר האחר, יהושע סימון, מצביע בקטלוג על התיאוריה שבבסיס השיטות האמנותיות של רוזן, כשהוא מתמקד בשיח-העל המכריע שהאמן בונה, ומשבח אותו על יכולתו של השיח להגדיר את העבודות ובו-בזמן לפרק אותן לגמרי. סימון לא מגייס את השיח האיקונוגרפי אבל כן נעזר באותו מגנון מטפורי שרוזן משתמש בו ב"זיעה מתוקה" (וגם כמובן בטאיי בארת רולן של הידועה הבחנתו לפי ,[the Story of the Eye] "העין סיפור"ב [Bataille][1] מטפורי מנגנון ,([Barthes] שמייצר רעיונות וחפצים במצב תמידי של חילופין וחוסר יציבות. שתי הגישות יוצרות צופה/מפרש שהוא תמיד בעמדת נחיתות, אלא אם כן הוא רועי רוזן עצמו.

[2] ז'וסטין פראנק, פראנקומס, תערוכה קבוצתית רועי רוזן.jpg

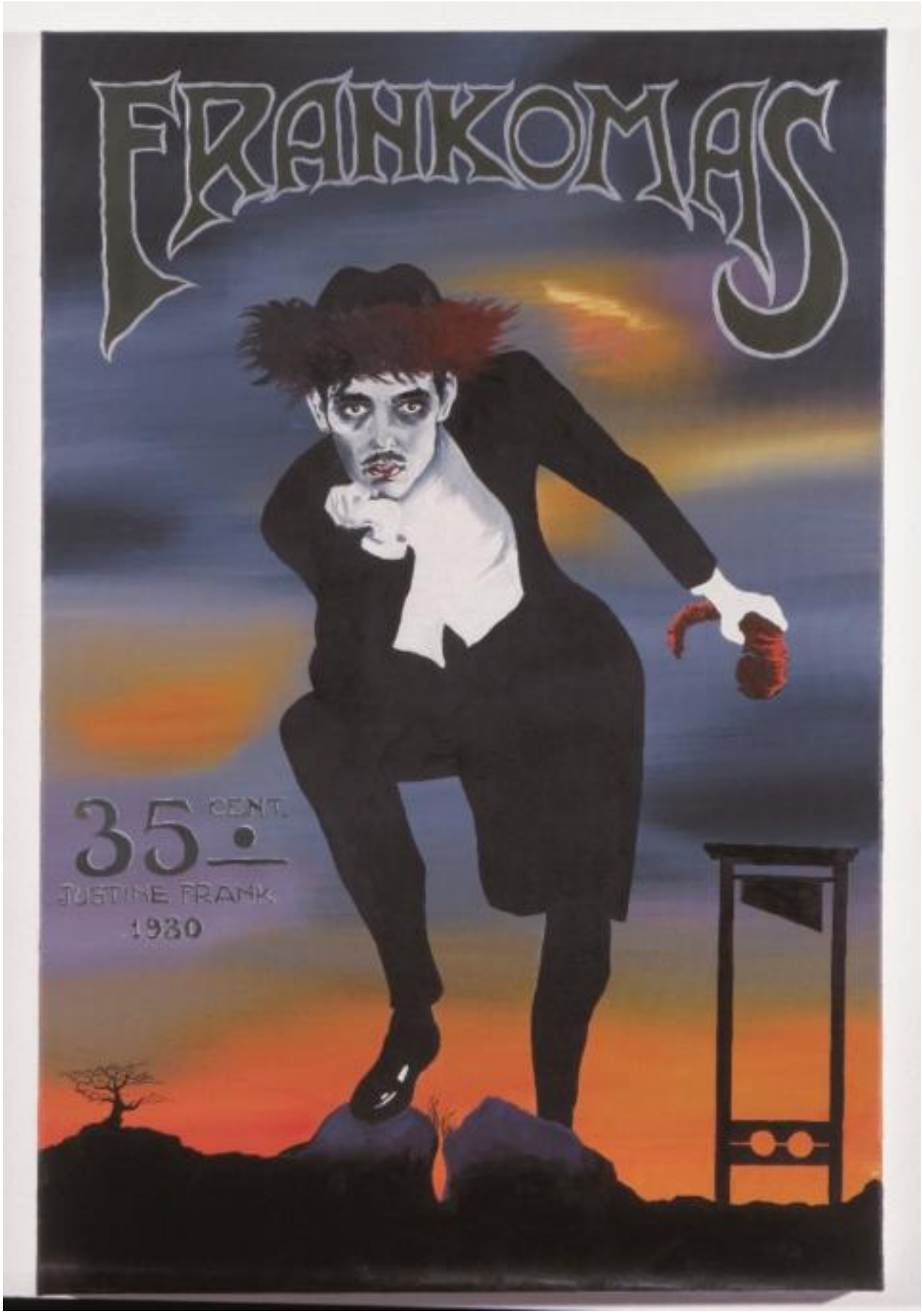

[3]ז'וסטין פרנק. פרנקומס. שמן על בד. 90*60 ס"מ. 1930

[4] Justine Frank, Frank’s Guild, oil on canvas, 1936.jpg

[5]ז'וסטין פרנק. הגילדה של פרנק. שמן על בד. 1936

לדעתי, תערוכה רבת עוצמה זו מאפשרת לצופה לעקוף אתגר זה ולגשת אל האמנות של רוזן מזווית אחרת, לטוב ולרע. רטרוספקטיבת אמצע הקריירה הזו מציגה את רוזן כאחד האמנים המובילים בדורו, ואולי אף אחד האמנים הגדולים ביותר שיצרו אי פעם בישראל. היא מקיפה מבחר נרחב מעבודתו, וכוללת סדרות שלמות שלא הוצגו בישראל מזה שנים, ובמיוחד

הפרויקט *חיה ומות כאווה בראון* משנת 1997. אולם, ההצבה הבו-זמנית של דמויות מומצאות שונות מאפשרת לנוע מעבר למודל הדומיננטי שרוזן מעמיד, המדגיש את הסטיות המיניות, שנפיצותן מועצמת על ידי חיטוט בתרבויות גבוהות ונמוכות. בעוד שהעבודות הבודדות היו מהפנטות בכך שנבנו כמכלולים שלמים תחת מסווה של דמויות שונות, שלכל אחת מהן היסטוריה ומיתולוגיה מפורטת, כשכולן מוצגות יחד בתערוכה המתודולוגיות שלו נחשפות ומתייתרות. הכותרת "תערוכה קבוצתית", שטוענת לזכות טבעה המסועף של יצירתו של רוזן, מתגלה כתערוכת יחיד שסובבת סביב אותם נושאים, משתמשת באותן אסטרטגיות אמנותיות ומבוצעת בסגנונות דומים להפליא.

[6] Live and Die as Eva Braun, mixed media on paper, 1995-1997.jpg

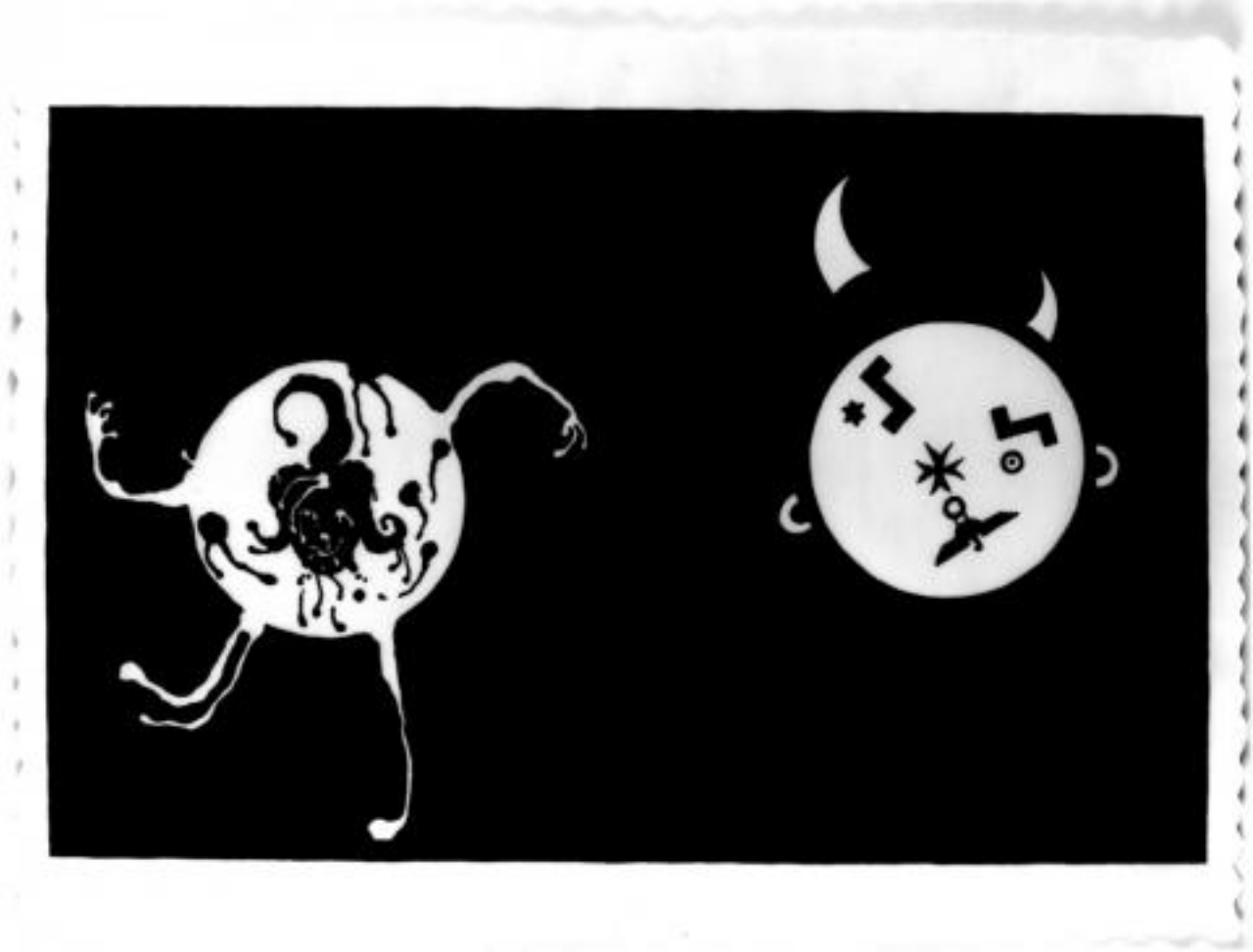

[7]רועי רוזן. חיה ומות כאווה בראון. טכניקה מעורבת על נייר. 1995-1997

רועי רוזן פועל במרחב הסקנדל. הנושא המרכזי של מטריאליזם נמוך, בעקבות כתביו של ז'ורז' בטאיי ובהמשך למסורות הסוראליסטים הדקדנטיים במגזין DOCUMENTS, שב ועולה בעבודות שונות ומתבטא במשיכתו של רוזן לנוזלי גוף ולמיניות חריגה. זאת ועוד, השימוש שלו בסקנדלים כאסטרטגיה אמנותית קורץ לכיוון האוונגרד ההיסטורי, כפי שניכר מהתגובה האלימה אל*חיה ומות כאווה בראון*, כשהעבודה הוצגה לראשונה במוזיאון ישראל, או להקבלה הסנסציונית של מין ויהדות ביצירתה של ז'וסטין פרנק. ההתרגשות לקראת הרטרוספקטיבה נבעה ברובה מהפוטנציאל הנפיץ של העבודות ומהמוניטין השערורייתי של רוזן. הוא טען בזמנו שלעולם לא יציג במוזיאון תל אביב! האם*חיה ומות כאווה בראון*תעורר שוב מהומה? איך יגיב הקהל לחילול הקודש ולסטיות החוזרות ונשנות?

דיוקן עצמי מצופה, רועי רוזן , jpg.2007 **[8]**

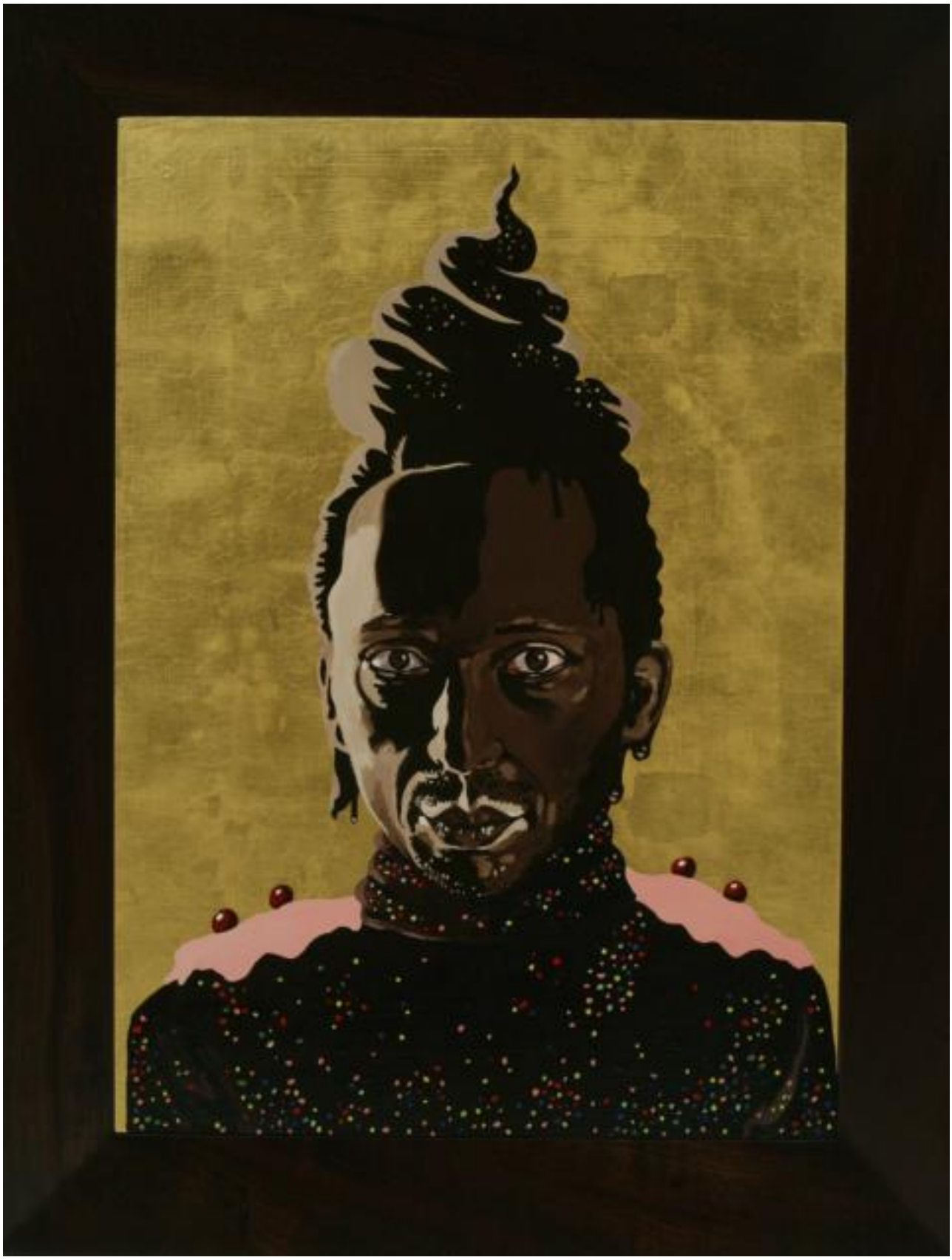

[9]רועי רוזן. דיוקן עצמי מצופה מס' 2 (ידוע גם כקדוש שוקולד). שמן ועלה זהב על עץ. 70*50 ס"מ. 2006

לבסוף, השערוריות לא התרחשו. אולי השתנינו כחברה וסטיות מיניות מצוירות כבר לא גורמות לזעזוע בעידן האינטרנט. -מעבר להסברים הסוציולוגיים או הפסיכולוגיים, אני מאמינה שמתכונת הרטרוספקטיבה היא בשורש הדבר: ההצגה הבו זמנית של גופי עבודה נפרדים מאירה את העובדה שיצירתו של רוזן אינה כלל פורנוגרפית או סוטה; אדרבא, זהו דיון אינטלקטואלי במורשתו של בטאיי ובסוריאליזם. באופן דומה, הבדיחות של רוזן אינן מצחיקות באמת אלא נוטות להיות הרהורים על טבעו של ההומור, והביקורת שלו על הכוח הפוליטי – בין אם אלו שאלות על תפקידה של השואה בתרבות ישראלית עכשווית או הגחכת הפרסונה המצ'ואיסטית של ולדימיר פוטין ב*הלילה של ולדימיר* - נותרת לה בחלל הסטרילי של המוזיאון. מהי אורגיה מצוירת בין המנהיג הרוסי לחפצים מונפשים לעומת נטלי כהן וקסברג שעושה את צרכיה על דגל ישראל?2

[10] הלילה של ולדימיר, עמוד שער.jpg

НОЧЬ ВЛАДИМИРА
МАКСИМ КОМАР-МЫШКИН

[11]רועי רוזן. הלילה של ולדימיר. כריכה. 2013

הרטרוספקטיבה בתל אביב מגלה לנו שעמוק מתחת לטון השערורייתי ולעיסוק בסטיות שוכן גוף עבודות מסורתי, מהבחינה הדיונית והחזותית. כפי שהוזכר כבר, העבודות מעודדות חיפוש של מקורות מההיסטוריה של האמנות, כמו גם קריאה איקונוגרפית - התחקות אחר מקורות הפרטים הרבים שמופיעים בעודפות בכל דימוי. שתי הגישות נחשבות למיושנות אפילו בדיסיפלינה שלי, שנוטה לפגר אחר השיח האקדמי העכשווי. באותה מידה, סגנון הציור של רוזן נראה ממוקם בהיסטוריה של הציור הפיגורטיבי יותר מתמיד, עם תקדימים שמתחילים בצייר הבארוק ג'וזפה ארצ'ימבולדו (Archimboldo) ועד הסוריאליסט סלבדור דאלי (Dalí). האמן עצמו, כמובן, היה הראשון שהצביע על דוגמאות אלו. אי אפשר לנצח את רוזן במשחק שלו עצמו אבל כעת אנו יכולים להתייחס לאמנות שמאחורי מסך העשן שהציב.

התערוכה"רועי רוזן - תערוכה קבוצתית" מוצגת במוזיאון תל אביב [12]עד ה-30 באפריל (אוצרים: יהושע סימון וגלעד מלצר)

1. ז'ורז' בטאיי, סיפור העין, תרגום מור קדישזון, רסלינג, 1997. Barthes Roland, "The Metaphor of the Eye" in Roland Barthes: 'Critical Essays', Trans. by Richard Howard, Northwestern University Press
2. נטלי כהן וקסברג היא אמנית ישראלית עכשווית שגם היא פועלת בתחומי הסקנדל, שעקב התקפותיה התכופות את הלאומיות הישראלית ופרות קדושות אחרות מצאה עצמה במעצרים חוזרים ונשנים על ידי המשטרה ועומדת להיות מואשמת בבית המשפט.

Source URL: http://tohumagazine.com/he/article/%D7%91%D7%99%D7%95-%D7%91%D7%99%D7%91%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%A4%D7%99%D7%94

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%92%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%9D%20%D7%91%D7%AA%D7%A8%D7%91%D7%95%D7%AA%20%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%2C%20%D7%9E%D7%96%D7%95%D7%A7%D7%A0%D7%99%D7%9D%2C%202004_0.jpg
[2] http://tohumagazine.com/he/file/%D7%96%D7%95%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%9F-%D7%A4%D7%A8%D7%90%D7%A0%D7%A7-%D7%A4%D7%A8%D7%90%D7%A0%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A1-%D7%AA%D7%A2%D7%A8%D7%95%D7%9B%D7%94-%D7%A7%D7%91%D7%95%D7%A6%D7%AA%D7%99%D7%AA-%D7%A8%D7%95%D7%A2%D7%99-%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%9Fjpg-0
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%96%27%D7%95%D7%A1%D7%98%D7%99%D7%9F%20%D7%A4%D7%A8%D7%90%D7%A0%D7%A7%2C%20%D7%A4%D7%A8%D7%90%D7%A0%D7%A7%D7%95%D7%9E%D7%A1%2C%20%D7%AA%D7%A2%D7%A8%D7%95%D7%9B%D7%94%20%D7%A7%D7%91%D7%95%D7%A6%D7%AA%D7%99%D7%AA%20%D7%A8%D7%95%D7%A2%D7%99%20%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%9F_0.jpg
[4] http://tohumagazine.com/he/file/justine-frank-frank%E2%80%99s-guild-oil-canvas-1936jpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Justine%20Frank%2C%20Frank%E2%80%99s%20Guild%2C%20oil%20on%20canvas%2C%201936.jpg
[6] http://tohumagazine.com/he/file/live-and-die-eva-braun-mixed-media-paper-1995-1997jpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Live%20and%20Die%20as%20Eva%20Braun%2C%20mixed%20media%20on%20paper%2C%201995-1997.jpg
[8] http://tohumagazine.com/he/file/%D7%93%D7%99%D7%95%D7%A7%D7%9F-%D7%A2%D7%A6%D7%9E%D7%99-%D7%9E%D7%A6%D7%95%D7%A4%D7%94-%D7%A8%D7%95%D7%A2%D7%99-%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%9F-2007jpg-0
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%93%D7%99%D7%95%D7%A7%D7%9F%20%D7%A2%D7%A6%D7%9E%D7%99%20%D7%9E%D7%A6%D7%95%D7%A4%D7%94%2C%20%D7%A8%D7%95%D7%A2%D7%99%20%D7%A8%D7%95%D7%96%D7%9F%20%2C%202007_0.jpg
[10] http://tohumagazine.com/he/file/%D7%94%D7%9C%D7%99%D7%9C%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%95%D7%9C%D7%93%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A8-%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%

93-%D7%A9%D7%A2%D7%A8jpg-0
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%94%D7%9C%D7%99%D7%9C%D7%94%20%D7%A9%D7%9C%20%D7%95%D7%9C%D7%93%D7%99%D7%9E%D7%99%D7%A8%2C%20%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%93%20%D7%A9%D7%A2%D7%A8_0.jpg
[12] http://www.tamuseum.org.il/he/about-the-exhibition/roee-rosen-a-group-exhibition